

ساختار مسجد و حضور نوجوانان و جوانان در آن و راهکارهای تربیتی حضور قشر جوان

مolf: مرتضی عزیزی

azizimorteza28@yahoo.com

مسجد در اسلام، خانه خدا، محل اجتماع مسلمانان، پایگاه ولایت و منبع فیوضات معنوی و برکات گوناگون برای نمازگزاران و جامعه اسلامی است. امام خمینی (ره) در خصوص رونق مساجد می‌فرماید:

«مسجدها را محکم نگه دارید و پر جمعیت کنید.» (صحیفه امام، ج ۱۳، ص 21) اداره این مکان مقدس عمدتاً مردمی و با ساختاری مشخص است. ساختار مسجد از چند ضلع تشکیل می‌شود. امام جماعت، هیئت امناء و خادمان، ارکان ساختار اداره مساجد به شمار می‌آیند. در این میان، مسئولین و افراد تأثیرگذار در امر نماز و مسجد نیز به نوعی در ساختار مدیریتی این مرکز دینی قرار دارند. هم‌چنین پایگاه مقاومت بسیج و کانون فرهنگی - هنری و مشابه این مراکز، در ساختار مدیریتی بسیاری از مساجد نقش ایفا می‌کنند.

ساختار مسجد می‌تواند به گونه‌ای تنظیم گردد که در رابطه با قشر جوان، حضور حداکثری آنان را رقم زند. برآنیم تا در این نوشته در حوزه عملکرد هر جزء از ساختار مسجد، به ارائه راهکار جهت حضور جوانان در مسجد ارائه دهیم.

الف) مسئولین حکومتی

مسجد محوری در پرورش نسل نو از مسلمات تربیت اسلامی به شمار می‌آید. اهتمام مسئولین حکومت به احیای کارکردهای مساجد و توجه به امر توسعه این مراکز انسان‌ساز از رسالت‌های حاکمان یک کشور اسلامی است. قرآن کریم این رسالت را این‌گونه توصیف می‌نماید: «الذین إن مکنهم فی الأرض أقاموا الصلوة؛ [یاری کنندگان خدا] کسانی هستند که هرگاه در زمین به آنها قدرت بخشیدیم، به برپایی نماز جدیت ورزیدند» (حج - 41) اگر این رسالت به خوبی محقق شود، شاهد اشتیاق قشر جوان برای حضور فعال در مساجد خواهیم بود.

ب) مسئولین فرهنگی

مسئولین تبلیغی، نویسندگان، ناشرین، مطبوعات و تمام رسانه‌ها باید به ارزش‌دهی به معنویات، مخصوصاً امر نماز و جای‌گاه مسجد توجه کنند و امور معنوی را با شیوه‌های روزآمد هماهنگ و با اندیشه‌های نو امروزی تبلیغ نمایند. ادبیات این اقدامات اگر مورد پسند جوانان و مطابق سلیقه آنان باشد قطعاً از اثربخشی بالایی برخوردار خواهد شد. در همین راستا مقام معظم رهبری می‌فرمایند: « برای تبیین ژرفای نماز و معرفی رازها و زیبایی‌های آن، دست به تلاش پی‌گیر و همه‌جانبه زده شود» (پیام به اجلاس ششم نماز، 1376، ص 6)

ج) امام جماعت

فردی که می‌خواهد هدایت و مدیریت مهم‌ترین پایگاه توحید را به‌عنوان امام جماعت به‌عهده بگیرد باید از جهت‌های مختلف، دارای شرایط و ویژگی‌هایی خاصی باشد و بطور دایم در به دست آوردن و ارتقای این ویژگی‌ها در خود تلاش نماید. پیامبراعظم (ص) فرمودند: « امام القوم وافدهم فقدموا فی صلاتکم افضلکم؛ امام جماعت هر جمعی نماینده آنان- در پیشگاه خداوند- می‌باشد، پس برای امامت جماعت خود بهترین‌ها را برگزینید.» (بحار الانوار/ج ۸۸/ص ۱۰۹) می‌توان گفت یک روحانی، یک مهندس اجتماعی است و باید ارتباطات اجتماعی را مهندسی کند و در این ارتباط، تجربه کسب کند و کار تحقیقاتی انجام دهد. در انتخاب، باید ویژگی‌های امام را از نظر علمی، ظاهری، گفتار، برخورد و مهارت‌های ارتباطی مد نظر قرار داد. پیامبراکرم (ص) فرمودند: « امام جماعت باید از افراد اندیشمند و صاحب فکر باشد.» (مستدرک الوسائل، ج ۱ ص ۴۹۲)

امام جماعتی در جذب جوانان موفق خواهد بود که ویژگی‌های ذیل را دارا باشد:

1. دوستی با جوانان: روابط و احترام میان امام جماعت و جوانان، نباید در چارچوبی خشک و رسمی باقی بماند. و باید به روابط عاطفی بیانجامد؛ یعنی امام جماعت به عنوان یکی از دوستان جوانان به شمار رود. امام جماعت برای این که سطح روابطش را با جوانان به این حد برساند باید به مسائل

گوناگونی توجه داشته باشد و همواره جوانان را همراهی کند. رسول اکرم (ص) می‌فرمایند:
«علیکم بالاحداث» یعنی باید به نسل نو توجه کنید.» (کافی، ج 8 ص 93 ح 66)

2. شناخت نیاز و روحیات جوانان: امام جماعت پیش از این که درباره جلب جوانان به مسجد و برقراری ارتباط با وی اقدام نماید، باید به طور کامل از نیازها و روحیات، ارزش‌ها، خواسته‌ها، سلیقه‌ها، توان‌مندی‌ها و آسیب‌هایی که جوان را تهدید می‌کند و راه‌های رویارویی با آن آگاه باشد. در این صورت می‌تواند فعالیت‌ها و برخوردهای خود را با جوانان به شکلی تنظیم کند که علاوه بر رفع نیازهایشان، آنان را به مسجد مشتاق کند.

3. توان برگزاری جلسات ویژه جوانان: جلسات و کلاس‌های ویژه جوانان شیوه‌های متناسب با روحیات و سلیقه آنان را می‌طلبد که مهارت‌افزایی امام جماعت در این خصوص بسیار لازم به نظر می‌رسد. مراکز متولی امور مساجد با برگزاری کارگاه‌های مهارت‌افزایی کمک شایانی به این مهم خواهند داشت.

(د) هیئت امنا

هیئت امنا، هیئت مدیره مسجد است که همه فعالیت‌های مسجد را سمت و سو می‌دهد. بنابراین، عضویت جوانان متعهد در هیئت امنا، نوعی ارزش قائل شدن برای آن است. شایسته است بزرگ‌ترهای مسجد و اعضای هیئت امنا برای فعالیت‌های گوناگون مسجد، نظر جوانان را جویا شوند و در صورت امکان، پیشنهادهایشان را اجرا کنند. برخی از کارهای مسجد را می‌توان به طور کلی یا جزئی به جوانان واگذار کرد. این اقدامات با توجه به روحیه جوانان سبب ایجاد وابستگی آنان به مسجد می‌شود؛ به گونه‌ای که مسجد را از آن خود دانسته و از آن جدا نخواهند شد.

هیئت امنا برای ایجاد جذابیت و زمینه‌سازی حضور جوانان در مساجد می‌تواند اقدام به برگزاری مسابقات در رشته‌هایی مختلف کنند. رشته‌هایی هم‌چون قرآن (قرائت، ترتیل، اذان، حفظ، مفاهیم قرآن، مفاهیم نهج البلاغه، تفسیر قرآن، ابتهال)، هنرهای تجسمی (عکس، خوشنویسی، طراحی و نقاشی، گرافیک، کاریکاتور)، شعر و قطعات ادبی (شعر نو، شعر کلاسیک، نثر ادبی، داستان نویسی)، سرود و تواشیح و ... .

(ه) خادمان

نسل نو به ویژه نوجوانان دارای هیجان و روحیه تحرک و نشاط هستند. شایسته است خادمان مسجد با سعه صدر و البته تذکرات نرم با این ویژگی آنان برخورد داشته باشند و ارتباطی برادرانه با آنها برقرار نمایند.

و) پایگاه مقاومت بسیج و کانون فرهنگی - هنری

این نوع مراکز که عمدتاً جوان محور و با همت قشر جوان تأسیس می‌شوند با همکاری و هماهنگی با امام جماعت و هیئت امنای می‌توانند در فعال کردن مسجد و توسعه و پویایی همه جانبه آن نقشی بی بدیل ایفا کنند. مقام معظم رهبری (مدظله) خطاب به روحانیون فرمودند: «من سفارش می‌کنم که کانون‌های فرهنگی - هنری مساجد را فراموش نکنید؛ البته با همکاری بسیج. بد است که بین روحانی مسجد و بسیج مسجد، اختلاف به وجود بیاید. نه، با همکاری بسیج، این کانون‌های فرهنگی - هنری مساجد را مؤثر کنید، برایش کار کنید».(دیدار علما و روحانیون استان خراسان شمالی 1391/7/19)